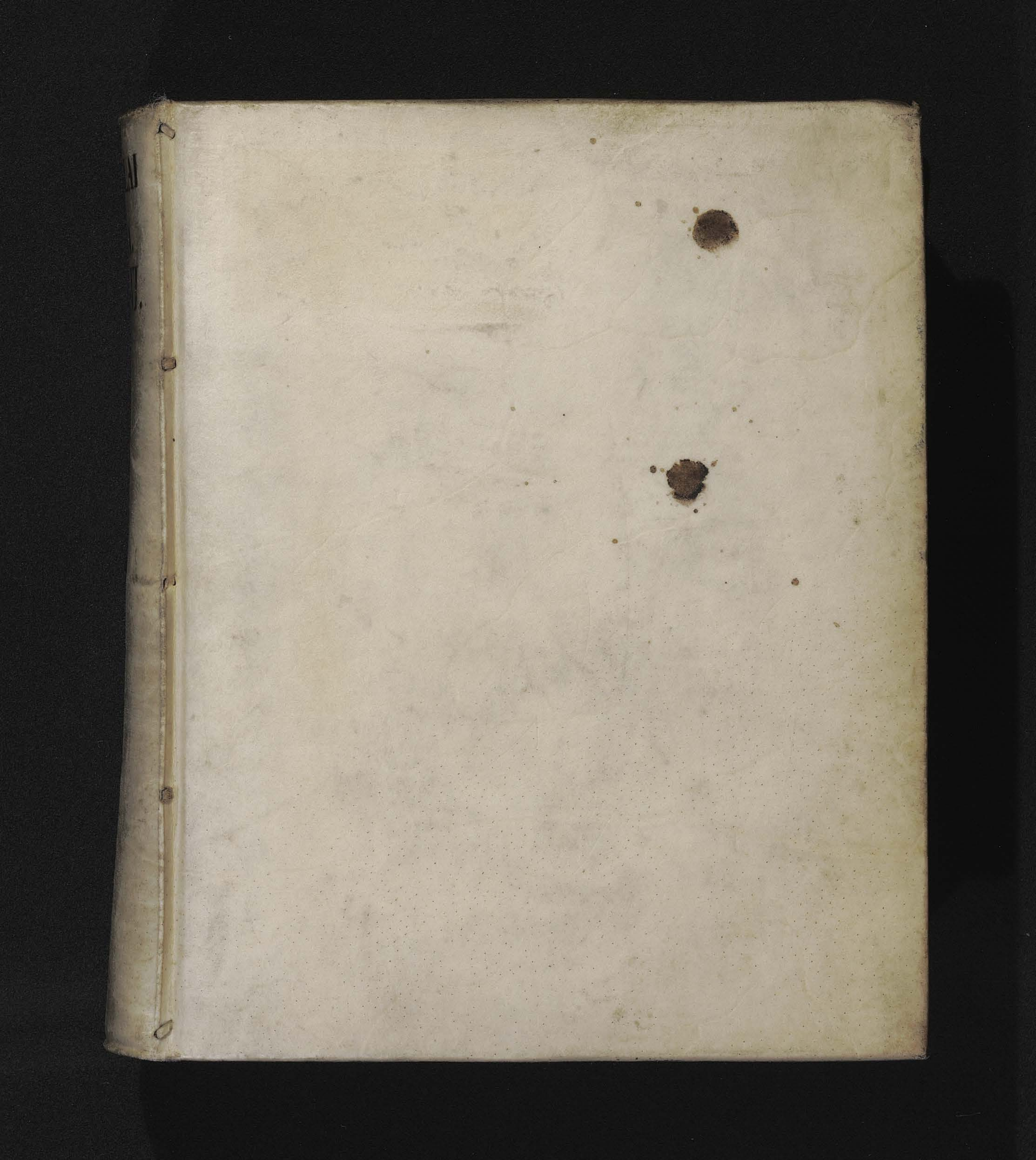

Vacandum Studiis.
Ex Bibliotheca
VALENTINI SCHLIEFF
Gedani

Henrici Nicolai.

1. Disputatio de Potentia in rebus.
2. Disp. de Synonymo et Paronymo.
3. Gymnasium Logicum.
4. Tractatus de Pane edit. 1641.
5. Genethlia sive Natalitia ed. 1642.
6. Delineatio Colloquii inter Valerianum Magnum, Capuccinum et Henricum Nicolai.
7. Erklärung der Worte Eccles. IV. 4. secunda editio.
8. Anatome Papismi imprimis Jesuitici.
9. Nathanael Wilgner Predigt bey der Leichbegängniß Henrici Nicolai gehalten.

DE PANE.

Exercitatio II.

De Panis in communi affectionibus.

THES. XVIII.

USum Panis Naturalem *discutere cepimus. In eo per-
texendo jampergere institutum jubet. Quæritur 4.* Cur
panis ex agris valdè stercoratis eductus noxius est?
Ita Ichtyophagus quidam apud Herodotum l. 3. *Cum
Cambysem pane ex stercoratis agris parato nutriri, & Persas non
ultra 80. annos vivere audiret, nihil miri esse respondit, si sterco-
re vescentes Persæ paucis annis viverent.* Quia *stercus excre-
mentum est, adjunctos habet halitus & tetros ac noctuos, quos fru-
ges ad sese attrahentes vitiū non leve cōtrahūt, & utentibus illis
noxiū & pernitiosū.* 5. Cur panis quotidian⁹ dicitur ἐπιούσιος in
Orat. Dominicâ, Mat. 6. v. 11? *Varia de hoc sentiuntur. Quidam
de pane spirituali, quidam de naturali, alij de sacramentali ex-
plicant. Optimè illi, qui ἐπιούσιον dictum putant, quòd ἐπὶ οὐσίαν,
ad substantiam corporis vitaq; nostræ sustentandam sit necessa-
rius. De eo plura* ap. D. Chemnit. c. 51. har. Fu. D. Meisn.
p. 2. P. S. s. 1. c. 2. q. 19. Casaubon. ex. 16. s. 39. Maldonatum,
Abulensem, Cor. â Lapide in c. 6. Matth. *aliosq; vide.*
6. Cur panis petitio spirituali bono, remissioni peccato-
rum petendæ, præponitur in Orat. Dominicâ? Matth. 6.
v. 11. 12. Luc. 11. v. 4. *Non quòd prius temporalia petenda,
quàm spiritualia, contra* Matth. 6. v. 33. *Sed quia naturâ ad ex-
terna ferimur, ut illa nobis occasio ad spiritualia sint, & viam eò
sternant, ideò DEus sic collocat. Nos enim ex temporalibus sæpè
occasionem sumimus spiritualium bonorum magis desiderando-
rum, agnoscendorum, petendorum, assumendorum, prædican-*

D *dorum.*

dorum. Sic Jacob. Gen. 24. v. 28. *& Regulus Capernaïticus.* Joh. 4. v. 53. *Jaebetz,* 1. Chron. 4. v. 10.

19. 7. Cur panis minùs coctus ponderosior est cocto? *Quia humor copiosior intùs manet, qui in sufficiente coctione in substantiam absumitur, aut in exhalationem abit. Vnde pistores avari in pane pondus quærentes humorem in eo non in totum absumunt, quò pondus panis adaugeant.* 8. Cur panis calidi odore ad tempus vita prorogatur? *De Democrito id notum est ex* Laërt. l. 9. *ubi epigramma habet:* Quisnam tàm sapiens visus, qui tale patrârit Unquam, quale sciens omnia Democritus? Qui per tres tenuit præsentia fata dies, & illa recens cocti panis odore aluit. *Melle vixisse tradit* Athen: 2. diponos. c. 3. *Quia nempe halitus copiosos & spiritus continet, qui per odorem attrahuntur, & sic spiritus corporis refocillare, vitamq; ad tempus conservare possunt. Vnde & alimentum spirituosum suppeditat panis.* t. 17. 9. Cur panis calidus sitim excitat, cum tamen frigido sit humidior? Vel *quia plus humoris quidem habet, quàm frigidus, sed aërei, non aquei, cujus magis proprium est sitim sedare:* vel *quia humorem quidem aqueum habet, sed actu & potestate calidum, qui vim desiccandi ex calore habet: Vel quia porositate ac raritate suâ succos ventriculi attrahit, ebibit & exsugit, & sic ariditatem ac consequenter sitim conciliat.* 10. Cur panis calidus frigido est suavior, sed insalubrior? Vel *quia calore blando humor intraneus evocatur è centro ad circumferentiam corporis, & sic facit suaviorem panem calidum, mediocriter enim humida sapidiora sunt siccis:* Vel *quia calor moderatus gustus acumen excitat, frigus infringit. Ita patefactis per calorem linguæ meatibus dulcedo panis intensiùs subit:* Vel *quia vitiosum panis humorem elicit calor, facitq;, ut ori & linguæ adhærescat, & diutiùs in partibus gu-*

bus gustus retineatur: Quæ autem diutiùs detinentur, suaviùs gustantur, si convenientia sint. Insalubris *autem est, quia lentosus adhuc ex calore & viscidus, adeoq; lentore meatus oppilat, & morborum est causa, nec facilè digestionem admittit. Vnde diætetici prohibent panem calidum edere: Non Cereris calidum munus permittito mensæ: Acri fermento sed benè congenitum.* Conf. t. 16.

20. 11. Cur panis calidus frigido nigrior apparet? *Quia calido inest humor aqueus, qui farinæ mistus aërem opacum reddit, & sic farinæ candorem imminuit, ac tenebricositatem velut & nigredinem quandam producit. Et licet per cocturam pars aquæ absumatur, & sic albidior massa panis reddatur, quàm cruda esset: adhuc tamen obscurior apparet panis calidus frigido, quia aqueus vapor spongiosam materiam occupans & meatus adimplens candorem impedit, ne intus in poros lucere possit, obstruit enim poros, & madore lucem eò incumbere volentem abstinet: sicq; fuscus manet panis, & tenebricositate sua aqua velut nigredinem ei inducit, velut ignis partes rarefaciendo luciditatem & fulgorem corporibus conciliat. Sic* panni madefacti fusciores sunt exsiccatis, *ob humorem poros occupantem, & lucis ingressum impedientem: Et massæ triticeæ ligneo instrumento aut manuum labore benè malaxatæ pauciore aquæ quantitate aspersæ, longè candidiores apparent minùs subactis & copiosiore aquâ perfusis, quia illis substantia siccior & compactior: his foraminulenta magis & humore rigata. Vbi humor exhalavit ex aqua, meatus dehiscunt, & materia addensatur, sicq; compacta in unum massa evadit albidior, quæ spongiosior & porosa erat aspectu tenebricosior. Sic oleum recentius obscurius est vetusto, quia aqueas humiditates admistas habet, quibus exhalantibus oleum suæ naturæ redditur, & fit splendidius.* 12. Cur panes frigidi madefacti

defacti non cohærent, calidi a. & madefacti cohærent? *Quæstio de panibus nondum ad plenè duram consistentiam in furno percoctis est intelligenda, sed qui adhuc in paraturâ ad plenam cocturam sint.* Causa est, *quia cum calor aquæ ex frigidis evaporat, simul lentor & glutinositas aquæ calidæ exhalat, quæ medium est cohærentiæ. Licet a. aqua denuò perfundantur, quia tamen illâ glutinositate caret, & ambiente frigore jam crustula aliqua pani inducta est, cohæsio non sequitur. Calidus autem panis lentoris non parum obtinet, unde si aqua humectetur, cum calore vapor glutinosus egreditur, & se cum humore permiscens facit, ut panes inter se cohæreant.*

21. 13. An Veteres calido pane sint usi? *Omninò. Quod & Ratio & authoritas testatur.* Ratio, *1. Quia calidus panis delicatior est frigido, c. 19. At delicatorum Veteres & Græci & Romani maximè fuerunt appetentes, ut partim ex* Plauti *Comœdiis, partim* Athenæi *libris, &* Meursii *Româ luxuriante constat. 2. Quia aquam calidam Veteres in delitiis habebant. Vnde thermopolium* Plauto, *ubi calida aqua venibat, & thermopotare, calidam bibere, in* Trinum a. 4. sc. 3. Satin in thermopolio condalium es oblitus, postquam thermopotasti gutturem. *Vide quæ ex* Ammiano, Lipsio, aliisq; *ad hunc* Plauti *locum notavit* Taubmannus. *Turcis adhuc hodiè potionem aliquam horis matutinis in delitiis esse, quam (haube vocent, & calidam potent, in itinerario suo narrat* D. Rauwolfius l. 1. c. 8. p. 103. *Sicut è contrario apud Orientales sub æstivum tempus frigida pro delicatâ habetur, unde insignes specus pro servandâ glacie colunt, ubi eam per integram æstatem servent, & infrigidandæ potioni aliis divendant. De quo idem* Rauwolf. l. 2. c. 12. & Sal. Schweigger. in itin. Orient. l. 2. c. 38. *videantur.* Plinius *jam de suo ævo* l. 19. c. 4. Hi nives, *ait*, illi glaciem potant;

pœnasq;

pœnasq́; montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æstibus, excogitaturq́;, ut alienis mensibus nix algeat. Decoquunt alij aquas, mox & illas hyemant. *Eundem morem insectatur* Seneca l. 4. nat. qu. c. 13. *Et* Martialis *de eo* in Xen. v. 17. Non potare nivem, sed aquam potare rigentem De nive, commenta est ingeniosa sitis. *Si calida aqua Veteribus in delitiis, magis panem calidum fuisse credibile est, nam hic delicatior aquâ.* Authoritas: Timocles *apud Athenæum* l. 3. c. 15. *Calentem adhuc ἰπνίτην, i. e. è furno panem comedi admonitus.* Antidotus *apud eundem sumptos feruenter escharitas eosq́; evolutos vino dulci intingere ait. In quem locum* Casaubonus l. 3. animad: c. 25. *Eschariten Rhodium sub finem Cœnæ mensis calentem intulisse veteres ait, eumq́; ex vino passo comedisse, Ut Antidoti versus doceant. Istumq́; panem cum obelias Gallorum maximè convenire asserit. De Nasto pane vel placentâ* Nicostratus ap. Athen. c. l. *Nastos albus, ait, eâ magnitudine fuit here, Crassitudo verò illius, ut supra canistrum emineret. Operculo detracto sursùm odor evolabat, ac vapor melli quidem admistus subibat nares. Adhuc enim tùm calidus fuit.* Athenæus c. l. c. 16. *Syri panem hujusmodi, ait, (Cappadocium) Lachman vocant, in eâ regione ideò saluberrimum,* quod calidissimꝰ edatur, *alioquin farinæ flori similis.* Hippoc: l. 2. d. morbis *panem frigidum interdū comedendum præscribit. Quod præcipere opus non fuisset, nisi cōsuetudo calido vescēdi fuisset. Velut nemo hodiè medicorū panē frigidū ægrū præscribit, quòd passim sine præscripto ille in usu obtineat.* Plutar. l. d. irac. vit. *inter errores, ob quos servis & uxoribus irascūtur homines, numerat, si quid exustum, aut fumum redolens, vel si panem frigidiorem apponant. Quasi panem calidum mensæ inprimis requisiissent.* Cœlius Aurelianus l. 5. tard. passion. c. ult. *cum de ra-*

tione

tione emaciandi pinguia corpora agit, panem frigidum fermentatum dare præscribit; quòd minus nutriens sit, illudq́; magis, si veteratus fuerit. Quod argumento est, & calentes panes in usu quotidiano Veteribus fuisse. Inprimis delicatiores pane velut tepido se oblectârunt: Refrigeratus nimumq́; inveteratus vilioribus seruabatur. 14. Cur salitus panis levior est non salito, cum ex sale pondus habere deberet, ut qui terreum corpus & aquâ gravius? Vel *quia sal exsiccat, adstringit, dissoluit, superflua erodit, & sic defecatius corpus reddit, & consequenter validiùs putredini resistere facit. Absumpto autē superfluo humido panis fit levior & durabilior, ut non facilè putrescat. Sic & panes pridiani leviores hodiernis & calentibus sunt, quia humor superfluus est absumptus. Non salitus gravior est, quia cum sal humidum aqueum non absumpserit, residet in eo, & sic gravior redditur:* Vel *quia sal adstrictione suâ poros & meatus panis externos occludit, & sic extraneam humiditatem, quæ aliàs immearet, repellit, unde immeante illâ panis gravior evaderet.* 15. Cur Sacerdotes Ægyptij pane salito abstinuerunt, *ut narrat* Plutarch. l. 5. symp: q: 10? An *ab omnibus delitijs abstinendum judicaverunt? Est enim sal obsonium delicatum, & condimentorum sapidissimum?* An *quia castitati studere cogebantur, ne salis acredine irritati ad Venerem stimularentur, quam sal incendit?* An *quia salem sacrosanctum & Divinum habebant, eoq́; ad civilem usitati esus usum transferre verebantur eum?*

22. 16. Cur in Scotiâ optimus ac candidissimus datur panis, cum aliàs regio horridior & agrestis sit? Scaliger *vix ullum ex totâ Europâ cum illo comparari posse ait,* ex. 140. s. 1. & ex. 200. Vel *qui a terra levis est, ideoq́; & triticum levissimum producit, quod minus terræ ob raritatem & levitatem ter-*

rare-

ræ retinet: Vel *quia gelidum solum & diuturnis nivib. opertum, quæ velut terræ pelles sunt, calorem ejus foventes, eamq. fermentantes, & fertilitatem promoventes.* V. Scalig.com. in l. 2. d. plan. Theophra: c. 2. Vel *quia hoc singulare, ratione soli & cæli, indulsit DEus Scottiæ, cùm aliàs terra horrida, & in multis infrugifera sit,* V. Lans. or. c. Scot. *Quomodo & aliis regionibus peculiare quid indulgere solet DEus.* 17. Cur panis albissimus lumbricos gignit? Vel *quia multùm dulcis est, & furfuribus caret, eoq́; abstergendi vi caret, quæ ex furfuribus. Dulcia autem, quæ minimè detergunt, generandis lumbricis aptissima sunt: Vel quia nimius plerumq́; sumitur, quia palato gratus. Nimia autem cibi copia cruditatem, cruditas putredinem, putredo vermes progignit:* Vel *quia diu in ventre moratur, & sic ob furfurum absentiam facilè putrescit.* Galenus in l. 6. epidem. com. 2. t. 7. *pani impuro vermium generationem adscribit, quòd crudum succum generet, & sic corruptelam facilè inducat.* 18. Cur panis ater tenebras inducit? An *id parasiticè tantùm à Philoxeno Pternacopide dictum, qui atriorem panem inferri videns, ne multum, inquit, apposueris, ne tenebras inducas.* Athenæ. l. 6. c. 5. *Cupiebat enim delicatiorem & album, ut parasitus? Albus autem Veteribus in deliciis, ater in contemptu* V. t. 29. An *ater panis fæculentum & impurum sanguinem generat, unde Spirituum impuritas, & sic tenebricositas?* An *parum alimenti & parcissimum sanguinem suppeditat, unde Spirituum inopia, & visus debilitas?*

23. 19. Cur panes Perdiccæ Macedonum Regis semper in duplum creverunt aliis? *Historia ap.* Herodotum in Vrania l. 8. est. *Perdiccæ pueri mercenarii unius ex Temenidis ap. Regem Lebæarum, cum ovibus pascendis operam locasset, & uxor Regis cibaria coqueret; panis pro Perdicca coctus semper in duplum*

plum super cæteros excrevit, idq; semper ita evenit, quod Regina tandem marito indicavit. An prodigiosum id fuit, & signum Regiæ potestatis, quam obtinere debuit Perdiccas? Obtinuit n. proximum â Rege post obitum Alexandri locum, & ab Alexandro occultè successor sibi est destinatus. Curt. l. 10. c. 6. 10. Lætum n. plerumq; Auspices judicant & ὠνειροκρῖται, majora & auctiora videre. Sic quadrigæ fictiles præparatæ in fastigium delubri Iovis Capitolini, quòd in fornace crevissent, felix omen rebus Romanis portenderunt. Plin. l. 28. c. 2. Contrà triste ostentum est, si res solito minor, attenuatior & defectior sit. Sic apud Livium inter prodigia sortes Prænestinæ extenuatæ repertæ narrantur, & pro malo omine acceptum. Sic 7. opimæ vaccæ lætum, maciæ defectæ triste omen importabant. Genes. 41. v. 2. seq: An fermenti aliquid panib. suis admiscuit Perdiccas, insciâ reginâ, Cujus beneficio in majus excreuerunt panes? Vel loco aquæ lacte pastam subagitavit, unde panis in majorem molem solet excrescere? 20. Cur panis facilè frangitur, sive multũ sive parùm sit tritus ac subactus? Et sic idem effectus velut contrariorum causarũ est? Quia parùm subactus habet partes malè unitas ac colligatas, ideò magis est friabilis, & dissolutu faciliore Aut multum aquei humoris retinuit, qui vehementiore subactione copiosiùs in halitus exhalare potuisset. Copioso ergò humore male cum particulis commisto disjunctæ relinquuntur particulæ, & sic post cocturam facilè dissolvuntur, cum humida ad dissolutionem sint faciliora. Multùm subactus panis exiguo constat humore, potior enim vehementi subactione exhalat, vel per coctionem absumitur: sic panis magis siccescit, & ob humoris inopiam facilè cum rumpi contingit ac dispergi. Humor n. partes collectas tenens in sicco multum est absumptus: in parùm trito malè commistus partibus est, ideò parùm eas connectit, & sic in utroq;

rupturæ

ruptura est facilis. 21. Cur panis assus fit durior, tepefactus modicè humidior, & velut resudans? *Quia in asso vi ignis humor extrahitur, & extractus absumitur, sicq; defectu humoris exsiccatur: Et cum siccitas duritiem inducat, consequenter durior redditur: In modicè tepefacto partes calore & siccitate contractæ dilatantur, & quidquid humoris intrà relictum erat, forâs â tepido calore meatus âperiente & attenvante attrahitur, sicq; & humidior & mollior panis redditur. Sic castaneæ calori moderato exposita emolliuntur, intùs latente humido ad externas partes evocato: diutiùs in calore relictæ assumpto exsiccatoq; humido duriores evadunt.*

24. 22. Cur panis biscoctus minùs putredini est subjectus? *Quia fortiore coctione humidum magnam partem est absumptum. Humor a. mater putredinis: sicca diffiliùs putrescunt.* Arist. s. 13. probl. q. 1. *& siccissima putredinem non sentiunt, ut ignis. Vnde nautæ longum iter destinantes benè caviunt, ne humoris aliquid nimii panis nauticus, quem secum devent, ne humoris aliquid nimii panis nauticus quem secum deferunt, contineat.* 23. Cur panis aquâ, aut vino intinctus validiùs sitim tollit, quàm vinum aut aqua solitariè sumpta? *Quia cum panis corpulentius quid sit vino aut aquâ, diutiùs in orificio superiori ventriculi hærere ac morari potest ob corpulentiam & lentorem, quem ex affusâ humiditate obtinuit, sicq; efficaciùs humectare, & consequenter sitim sedare potest, quàm liquor solitarius, qui ob tenuitatem ac lubricitatem leviùs orificium illud prætervehitur, faciliùs in partes diffunditur, minùsq; ob celerem transitum irrigat. Sed quod diutiùs orificio ventriculi adhæret, efficaciùs sitim absumit. Ita Augustus Cæsar pro potione aquâ frigidâ perfusum panem sumebat.* Sueton. in Augu. §. 77. 24. Cur panis vino tinctus faciliùs inebriat, quàm vinum solitariè sumptũ? Vel *Quia similiter panis diutiùs moratur*

ratur in stomacho ob corpulentiam, quàm nudus liquor, qui ob subtilitatem citò diffunditur. Sicq́ panis ob moram plures & diuturniores fumos ê vino in cerebrũ mittit, atq́ ita validiùs inebriat solo vino assumpto: Vel *quia panis partes magis vinosas attrahit, relictis aquosis, quæ vino mistæ erant, sicq́ fortiores fumos in cerebrum mittit, & consequenter faciliùs ebrietatem conciliat.*

25. Cur panis ſine alio cibo ſumptus in ventriculo aceſcit? Vel *quia substantiam lentam & pituitæ proximam producit:* Vel *Quia acor fermenti vehementiâ caloris in coctura acidum humorem inducit, qui pituitæ sapor est:* Vel *quia pituitosi & pravo humore oppleti stomachi ob debilem calorem panis temperamentum calidum & quodammodo biliosum superare nequeunt, unde aciditas oritur. Biliosi stomachi ob siccum & igneum calorem panem conficiunt, eoq́ id non patiuntur.*

25. 26. Quid panis per ſomnium edi viſus notat? An *nutrimenti defectum & tristitiam, ut vult* Hippocr. l. d. Inſom. *Vbi enim nutrimento indigemus, natura imaginem cibi in appetitu & phantasiâ excitat: & quia egemus, paucos spiritus habemus, qui animi demissionem faciunt?* An *in ægris & gulosis ob præteritorum memoriam talia somnia: ægri enim semper pani inhiant, ut sanitatem recuperent: gulosi, ut gulam impleant, cum cibos unicè diligant. Quibus autem mens defixa, eorum imaginem per somnum reddit phantasia. Vnde ap.* Theocritum Idyl. 25. *piscator: In somniis omnis canis panes somniat: ego pisces. Et* Claudian. præf. l. 3. d. rapt: Proſ. Judicibus lites, aurigæ ſomnia currus, Vanaq́; nocturnis meta cavetur aquis.

37. Cur qui panis fruſtum grandiuſculũ deglutiunt, ſingultu infeſtantur? Vel *quia sicca & quodammodò biliosa natura est panis, eoq́ grandiore frusto deglutitus vellicat orificium stomachi, & hoc vellicatum ad superiora velut regurgitare vult, sicq́ singultus*

gultus oritur. Sic Galenus demorso ab acri humore ventriculi orificio convulsiones oriri tradit. Illis autem analogus est singultus: Vel quia singultus velut motus quidam convulsivus stomachi ejusvè partium est, commune symptoma facultatis tùm retentricis, cum ventriculus non naturaliter cibos complectitur: tùm expultricis, cum ad ipsum primò motus expellendi pravum pertinet. Utrumq; in grandiore frusto panis contingere potest. Quò validiùs illud à se excutere queat, primùm se dilatat, sicq; cibos velut aversatur, & non naturaliter complectitur: Deinde collectis velut viribus seipsum constringit, magnaq; sui compressione singultum edit. 28. Quid est in sacris ancilla ad molam? Exod. 11. v. 5. Matth. 24. v. 41. Vel molæ trusatiles intelliguntur, quas qui versant, post illas stare oportet, ut Junius in h. l. Vel, quia tales apud Hebræos in usu fuisse ægrè probari potest, cum in mortariis & pistillis frumenta contunderent, Num. 11. v. 8. hicq; labor gravissimus esset, vilissima mancipia & incarceratos ad illum laborem adhibebant. Sic Simson molere cogitur. Judic. 16. v. 21. Undè pro vilissimo habetur, si in sacris ad molam aliquis dicatur. Quomodo & Exod. 12. v. 29. explicatur. Ita & pistrinum ap. Latinos, ubi farinam in pila, vase concavo, pinserent & contunderent. Et pro loco pleno fatigationis & negotii dicebatur. Sic Cicero l. 2. de Ora. § 53. Tibi Crasse, mecum in eodem pistrino vivendum erit. Conf. & l. 1. ep. ad Quint. frat. ep. 2. Quidam Simsonem molam trahere instar equi coactum fuisse ineptiunt. Quasi tales molæ Iudæis in usu, ac nobis, quas equos trahere oportuerit! Nec potiùs aut trusatiles habuissent, aut pistillis frumenta contudissent? V. Esai. 47. v. 2.

26. Satis de usu panis physico, & quæsitis eum attinentibus. Usus Medicus est, quo vel in diætâ salubrior panis pro servandâ sanitate eligitur, vel in morbis medicamenta ex eo pro recuperan-

cuperandâ illa parantur. *In diata qualis panis assumendus*, the. 16. tactum fuit. *In morbis varia medicamenta ex pane pro febricitantibus, syncopisantibus, phtisicis, vomiturientibus, ructibus infestatis, calculosis, aliisq; sumuntur. Qualia ap.* Ranzov. d. conf. val. c. 7. Avicennam fen. 12. tr. 2. c. 7. Hippocrat. 6. epid. s. 4. & Galen. com. in h l. Quercetan. in dietæt. p. 3 c. 9. Pictorium dial. 3. d. bon. valet. *aliosq; videantur. Ita Spiritus ex pane pro emaciatis, emplastrum ex pane pro ructibus, ligatorium ex eo pro debili stomacho paratur.* Panis hic ipse, quo vivitur, innumeras penè continet Medicinas. *Ex aquâ & oleo, aut rosaceo, mollit collectiones. Ex aquâ malsâ duritias valdè mitigat. Datur & ex vino ad discutienda, quæ præstringi opus sit, & si magis etiamnum, ex aceto: adversus acutas pituitæ fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant; Item ad percussa & luxata. Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior. Illinitur & paronychiis & callo pedum in aceto. Ita* Plinius *de pane* l. 22. c. 25. *Et plura adjicit, quæ ibi vide. Panis triticeus in massam trochiscorum de viperâ assumitur, de quo* Pharmacop. Augustanam p. 410. *Consule.* In Peste *panis calidus in umbilicum infecti ponitur, & venenum extrahitur. Cadaveri super os ponitur, & contagij virtus infringitur, multumq; nociui vaporis se in panem insinuare creditur.* Primum *siliginis florem massæ panariæ, unde primum libum formari debet, mistum & in furno coctum contra incantationes & veneficia quidam præscribunt. Incertum, an cum efficace eventu, & fides penes præscribentes esto.* Quæritur I. Cur syncopisantibus panis calidus vino odorato intinctus & naso admotus conducit? An *quia fragrantiâ suâ Spiritus mirificè recreat, cor confortat, ac ad spiritus emittendos instigat?* An *quia naturale fulcimentum omniũ virium corporis est, easq; instaurat.* V. t. 17.

27. 2. Cur panis aquâ madidus febricitantib. datus appetitum restituit? Vel *quia morâ suâ, quam in stomacho habet*, V. t. 24. *ardorem febrilem exstinguit, qui cibi appetentiam prosternebat:* Vel *quia propter aquam ichores biliosos subducit, & vapores malignos stomachum ferientes ac appetitum dejicientes reprimit:* Vel *quia sangvinem in ventris tunicis contentum modicè cogit & cõstringit. Talia autẽ appetentiam procreare possunt.* 3. Cur pane & vino febricitantibus oblato ardor febrilis vino non intenditur, sed minuitur? Vel *quia calor vini panis substantiâ compactus non ita diffundi potest, ac in solo vino; sicq́ calorem febrilem non intendit: Corpulentiore enim vehiculo constringitur, ne liberè dissipari queat.* V. t. 24. Vel *quia aliàs panis vino intinctus efficaciùs sitim sedat, ac solitarium vinum*, t. 24. *sicq́ & in febricitantibus calorem extinguit a. labefactat magis, quàm intendit. Siccitatem n. absumit, in quâ calor efficacior est: humore diluitur, et est debilior.* 4. Cur panis febricitantibus incommodus est? Vel *quia multum & firmissimè nutrit*, t. 17. *febricitantes a. lentè restitui volunt, & parcè, non abundanter:* Vel *quia lentoris aliquid obtinet, nisi corrigatur, ob quem stomacho difficulter concoquitur, & sic febrium putredinem facilè adjuvare potest. Vnde panem lotum administrare hic jubent Oribasius & Avicenna, sic n. parùm nutrire & refrigerare ajunt.* V. Mercurial. l. 5. d. febrib. c. 75. 5. Cur spiritus panis emaciatis & copiosiore nutrimento egentibus convenit? Vel *quia vim nutritivam ex pane multùm in se habet, sicq́ multum nutrire potest, quod in talibus requiritur:* Vel *quia ob subtiliorem naturam faciliùs per intimas partes ventriculi dispergitur, quod panis, ut crassioris substantiæ & compactionis ita facilè non facit: unde spiritus in debili stomacho plus & faciliùs assumptas partes instaurabit, quàm panis substan-*

tia. In Phtysicis quidam eum adhibent; sed successu parùm optato. Adstringit enim, & pectoralia oppilat, quod in illis subjectis est perniciosum. Conf. c. 15. Mercurialis l. d. scorbuto c. 6. magis quintam essentiam panis cum aquâ rosaceâ cocti emaciatis commendat, quàm Spiritum panis vulgari modo expressum. Modum præparandi ibi præscribit. 6. Quid panis lotus in Medicinâ est? In morbis acutis Medici panem cum aquâ hordei lavare jubent ad eductionem salis & fermenti: nam panis non lotus in talibus est nocivus, & in apostematibus intrinsecis magis noxius, quia ad rupturam apostematis ante maturationem facit. V. Scholtz. aph. Med. s. 6. §. 37. Firmiter n. nutrit, & lentorem adjunctum habet. q. 4. Meminit Plin. l. 18. c. 11. panis cujusdam tenuis & spongiosâ inanitate, ac ê Parthis invecti, quem aquaticum vocat, quoniam aquâ trahatur. Sed non est is panis lotus Medicorum. Aquaticus enim multâ aquâ elaboratus ante coctionem levis & spongiosus est redditus: lotus autem non est nova præparandi ratio ante cocturam, sed post eam, ubi totus panis jam coctus & absolutus est, jubetur lavari ad usum Medicum. 7. Cur in bulimo subitâ panis oblatione subita fit curatio? An quia firmissimè nutrit, & sic prohibet, ne bulimus infestet, & homo in deliquium istud labatur? An quia in bulimo ante deliquium ventriculus fervidus est, & sic facilè nutrimentum attrahit, coquit, ac resolvit, ut cita partium instauratio sequatur? Post deliquium a. & in ea facultas coctrix valdè sit debilitata, ut non possit quidquam utilitatis ex oblato pane percipere. Unde negant Medici, in deliquio bulimi panem offerre: & post illud magis panem in vino aut jusculo, quàm solitarium præscribunt.

28. Sic & usus panis Medicus fuit: Sequitur moralis & Logicus. Moralis Ethicus & Politicus est, quo vel virtutis vitiivè moralis causa assumitur, Vel in Politicum finem eumquè

varium

varium destinatur. Pro temperantiâ *assumitur, cum parcè sumitur, non ultrà, quàm explendæ fami sufficit. Iuxta illud:* Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo. *Et: Caseus & panis sunt optima fercula sanis. Quod pulcrè* Horatius *expressit* l. 2. sa. 2. Cum sale panis latrantem stomachum benè liniet. *Non in caro nidore voluptas summa, sed in teipso est. Sic Antonius Eremita solo pane & aquâ vixit in deserto.* Apoleph. p. 1. erquik. p. 637. *Eliam pane tosto & aquâ per corvos DEus cibavit.* 1. Reg. 19. v. 6. *Veteres Græci, cum & laboriosi & temperantes essent, manè panem mero intinctum esitârunt, aliud nihil loco prandij. Ideò hoc dixerunt acratisma, quòd acraton sit merum.* Plutarch. l. 8. conu. serm. q. 6. *Xaverium ne pane quidem famem explevisse narrant Jesuitæ.* Cor. a Lapide in Act. Apost. p. 23. b. *Vlpius Marcellus Britanniæ præfectus Rômâ panem ad se exportari jussit, ne ob vetustatem nimium comederet.* Camer. C. 2. c. 35. Juvenalis sa. 5. *talem panem vix fractum & solidæ jam mucida frusta farinæ vocat, Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum. Scriptura orare nos panem quotidianum jubet in Orat. Dom. ut demenso nostro, quod DEus suppeditat, contentos esse debere doceat. Hic cogitandum illud Germanorum:* Giebt uns Gott unser Brodt nicht mit Scheffeln voll/ So gibt ers doch mit Löffeln voll. *Saturitas nimia peccatorum mater est.* Deut. 32. v. 15. Hose. 13. v. 6. *Et inter peccata Sodomæ saturitas numeratur.* Ezeh. 16. v. 49. Pro liberalitate *etiam panis assumi potest. Vt cum liberaliter in pauperes distribuitur. Sic* Virgilius *Augustum Cæsarem aut pistorem; aut pistoris filium conjectabat, quòd quadam prædicentis identidem panes loco mercedis duplicari jussisset.* Donat. in vit. Virg. Pro vitio morali *assumitur panis, ut intemperantiâ, cum nimiâ, ac par est, quantitate in edendo assumitur, & voraces inde dicimur. Sic Herodotes quidam Megarensis unâ cœnâ*

6. seme-

6. semodios panis, Milo Crotoniates 10. minas panum, Aglais mulier 4. semodios, Lityersæ Midæ filius 3. clitellarum panem parvo die devoravit. V. Athenæ. l. 10. c. 1. 2. Vel *cum rusticè & inverecundè panis assumitur, de quo* t. 40. *vide.* In Politicum finem *assumitur panis, Cum in vitâ civili vel ad facta varia, vel ad verba & signa adhibetur.* Ad facta, *ad strategemata Politica. Sic Gibeonitæ panem mucidum secum asportârunt, ut longi itineris præberent speciē, et internecionem Iosuæ, cui destinati erant, averterent.* Iosu. 9. v. 5. *Sic Manlius Capitolinus, cum â Gallis Senonibus obsideretur, panes ab Capitolio in hostes iaculatus est, quasi copiosè annonâ instructus esset, cum eâ vel maximè destitueretur, Vt hosti spem inediâ arcem occupandi adimeret.* Flor. l. 1. c. 13. Livius l. 5. c. 48. *Interdum litteræ panibus incocta per hostilem exercitum ad alios missæ sunt: Interdum cimelia aliave pretiosa panibus indita ad alios delata sunt. Interdum ad veri attestationem panis adhibitus. Sic* Polydorus l. 8. *refert, Godeuinum aliquem, cum falsum assereret, Hic panis, dixisse, me suffocet, si mentior, Et panis frusto, quod comedit, suffocatus est.* Nouarin. l. 1. elect. sacr. c. 4. n. 255. *Quandoq;* ad artificia *panes adhibentur. Sic panem in clibano salientem quidam facere jubent, si nux ex vivo sulphure, sale petræ & hydrargyro oppleta ei indatur diligenter clausa, ubi calefactum in clibano panem saliturum dicunt.* V. Mizald: C. 6. mem. §. 36. *Sic alij canem retineri dicunt, ne aufugiat, si panem sub axillis sudore perfusum cani deuorandum projiciamus.* Hildebra: l. 2. Mag. Nat: c. 23. Alij *ad pisces congregandos pane vel massa ejus utuntur, cuius frustis piscinæ injectis frequentes eos aggregari credunt.* Alij *ad furem explorandum panem subcinerititium, cui pulvis ex lapide aëtite incoctus sit, adhibere jubent, Cujus præmansum bolum furem non deglutire posse ajunt.* Mizald. c. 7.

C.7.§.90. *Sed hic potiùs abusus panis, quàm usus est.* Alij *ad sagittandum panes proponunt. Sic pueri Baleares panes in sublime positos sagittis petere consueverunt, ut vescerentur. Non n. alium cibum illis contingere licebat, nisi quem destinato ex fundâ lapide percussissent.* Vegetius l.1.c.16. Alij, *cum Reges Principesq́; essent, panem, quem comederunt, sibiipsis parârunt. Sic Pittacus Mitylenæus Rex pistrinum versans farinam & panem, quo vesceretur, sibi ipse parauit.* Isiod. Pelusiota l.1.ep.470.

29. Ad verba *panis adhibetur, Cum* varij loquendi modi, paræmiæ, proverbia, ænigmata, denominata, & similia â pane sumuntnr. *Qualia & apud Hebræos, & Græcos, & Latinos, & Germanos, usitata. Sic* panem album alicui pinsere, *proverbium in eos est, qui magnas rerum spes & ampullas projiciunt. Erat n. panis albus apud Græcos in delitijs, ut Lucianus testatur.* Juvenal. sa.5. Sed tener & niveus, molliq; siligine factus *servatur Domino. Nigros fuscosq́; panes vorare dicebantur egeni, qui delitiis minimè suetierant. Et Græci panes viliores* φαιὰς *s. fuscos appellabant. Sic ap:* Terentium in Eunuch: a.5.s.4. *Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent.* Lipsius Cen.2.ep.15. *de atro pane Westphalorum a. finitimæ gentis Plinium intellexisse putat, cum miseram gentem dixit, quæ terram suam voraret. Apud* Plautum in Asin. a.1.s.2. *sordidus panis vocatur. Sordido vitam oblectabas pane.* Juvenal. c.l. *caninum vocat. Possis honestius illic Et tremere, & sordes farris mordere canini. Id est, adeò vilis, ut superfuso jusculo canibus præberi mereatur. Apud* Athenæum *panes mucore sordentes præduratosq́; mensæ illatos facetissimè* ἄρτων σκιὰς, panum umbras *quidam vocat. Notante* Heidfeldio c.21. sphyng. Post panes etiam bona maza est Ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ' ἄρτον, *proverbium in eos est, qui penuriâ coa-*

cti

acti etiam deteriora post meliora amplecti coguntur. *Maza pane deterior est, & quæ vicem ejus rusticis implet. Sed in conviviis primùm mazam, post panem apponi solitum* Athenæus l.6. *docet. Pane a. consumpto probabatur & maza.* Panem ne frangito, *Pythagoræ inter proverbia fuit, quo vel vitam hominis non distrahendam & consumendam indicavit, quomodo panis in vita subsidium consumi solet:* vel *amicitias proborum non dissolvendas esse notavit, velut panis è multis granis collectus cohæret:* Vel *harmoniam rebus omnibus infusam indicavit, quæ dissipanda non sit, ne virtus rerum dissipetur. Nam per harmoniam omnia constare sensit.* Laërt. l. 8. in Pyth. Vel *ob animarũ transmigrationẽ non in animalib. tantum sed & aliis viventib. contingentem, id dixisse credendum, quia animam in panem usq; migrare posse credidit, crudele habuit, panem fractione discerpere, cum citra eam comedi queat, ac in nobilius corpus, edentis, immigrare.* Vel frusto panis, sc. incites, *in eum, quem levi viliq; re ad aliquid impellas. Metaphora ducta vel à canibus, quos frusto panis invitamus: vel à mendicis.* Panem lapidosum *Fabius Verrucosus beneficium ab aspero homine datum proverbialiter dixit, velut quem esurienti accipere quidem necessum sit, sed comedere incommodum.* Seneca 2. d. benef. c. 7.

30. Priùs panis, quàm classis, *Vel* prior panis est prora, *in eos dictum, qui præposterè de minùs necessariis prius cogitant, quàm magis necessariis: velut qui prius de instruendâ classe, quàm annonâ parandâ cogitent.* Vix panem habet in perâ, *in pauperculos dicitur, quibus adeò curta supellex, ut vix sedandæ fami sufficiat.* Panem & pugnum porrigere *in illos competit, qui moderatis nolint esse contenti: Vel ubi bonâ fortunâ expectatâ contraria sors obvenit.* Unâ manu panem, alterâ lapidem ostendere, *in eos est, qui contraria & inconsi-*

sten-

ſtentia promittunt aut agunt. Sunt n. panis & lapis valdè inconſiſtentia, t. 32. Non de pane lucrando eſſe *in id dicitur, quod parum lucri a. commodi importat,* daß nicht viel in die Küche bringt. Pane & aquâ alicui interdicere *eſt regione amovere, & media vivẽdi denegare, velut aquâ & igni interdicere Sic in regionẽ & fœdus admittere erat panẽ cũ aliquo libare, t. 30. Interdũ panũ cereorũ apud Medicos eſt mẽtio,* v. Grat. d. mẽ. art. c. 7. *Interdum* Panes æris vel ærei *apud Latinos adducuntur, qui quid ſint, quæri poſſit?* Plinius l. 34. c. 11. Aeris flos ære fuſo ſit, & in alias fornaces tranſlato. Ibi flatu crebriore excutiuntur velut milij ſquamæ, quas florem vocant. Cadunt a. cum panes æris aquâ refrigerantur rubentq;. Eſt a. ſquama hæc decuſſa vi clavis, per quos pares ærei ferruminantur. Differentia hæc eſt, quòd ſquama excutitur ictibus ijsdem panibus, flos cadit ſpontè. *Quid* Plinius *velit, obſcurum eſt, & lectio corrupta eſſe videtur. Quid n. ſquama vi clavis decuſſa, per quos panes ærei ferruminentur? Potiùs, In quos p. a. f. Sic* l. 36. c. 26. *Vitrum ſulphuri concoctum in lapidem ferruminatur. Hoc vult, ſquamam vel puſulam inſtar milij in ære eſfloreſcere, (ſic n. Græci ἄνθος per tropum dicunt, quidquid in ſummo eſfloreſcit & emicat: Quanquam in milio potiùs ſiliquæ, purgamenta, folliculi, àpludæ, glumæ frugum, unde granum non excutitur, niſi tundatur,) cum æris panes aquâ refrig. Vi autem clavis decuſſam ſquamam, & panes æreos in clavos, id eſt, regulas, ferruminari. Nempe, omne æs primùm funditur, deinde ducitur. Olim cum funderetur, in maſſas panibus ſimiles formabatur, quod & hodie fit. Eas Græci ϱοχ8ς,* Latini panes *dixerunt. Panes iſti æris fuſilis in alias fornaces transferebantur, ibiq; multo igne & crebro flatu molliebantur, ut æs ductile fieret, quod poſtea malleis in regulas ducebatur, quod æs regulare vocabant. Regulas*

istas Plinius clavos interpretatur, in quos panes æris, id est,
massæ istæ æneæ ferruminarentur, h.e. stringerentur & indu-
rarentur in regulas æris ductilis. Fusum æs malleis fragile esse
solet: sed ductile malleis obsequitur, nec frangi potest. Hæc
est æris ferruminatio, i.e. induratio. Ferrumen aciem ferri in-
duratam glossæ vocârunt, aliàs glutinem ferri vocant, quo fer-
ro jungitur. Apud nostros Institores, cum massæ de ærugine
venduntur, Grünspân, adhuc hodie panes æruginis vocant, ein
Brod Grünspân/ ad veteris Latinorum in ære appellationis
imitationem. Logicus panis usus est, cum in ratiocinando,
discurrendo, vel exemplis Logicis â panis termino quædam in
Logicis sumuntur. Sic Ramistæ, ut prædicabilium numerum
oppugnent, â pane exemplum sumere solent. Panis constat ex
farina, vel fit ex farinâ, negant ad prædicabilia referri posse, &
sic angustiora justo ea esse inferunt. Cum materia de materiato
hic, non genus, spec. diff. prop. aut accid. de subjecto prædi-
cetur. V. Sluterum l. 3. Syncr. Log. c. 3. t. 44. 51. 52. simi-
lia Becmannus l. 1, comp. Log. c. 3. alijq; habent. Quid
his reponi queat, ex d. 3. Gymn. Log. t. 24. patere potest. Ex
farinâ pistum esse vel constare, ex variis complexum, eoq; non
prædicamentale est. Prædicabilia a. notiones simplices esse de-
bent, & rerum prædicamentalium, non ex varijs nimis comple-
xæ. Habet Logicus & terminos complexos â prædicabilib, distin-
ctos. Ad hos hæc & similia prædicata resolvendo redigere po-
terit, non ad prædicabilia universa referre necessum habebit.

31. In sacris etiam Enuntiata de pane proverbij vel similitu-
dinis quid habentia occurrunt. Panis sine sale ex Ezech. 13.
allegatur ab Erasmo in adag. in eos dictum, quorum doctrina
vera est, sed vita impura, & mores â professione discordant. Sine
sale panis insipidus: Ita sine moribus vana Theologi doctrina.
Panem filiorum tollere & canibus projicere, Matth. 15:

v: 26. *est dignis debita adimere, indignis tribuere.* Sicut panem aliquid devorare, Num. 14. v. 9. *facilitatis nota est, quomodo facilè sine magno labore frustum panis absumitur: sic Iudæi se hostes absumpturos confidunt. Similiter ut Latinus dicit: Vt vulpes pyrum comest, facilitatem rei notando. Sic* Psal. 14. v. 4. *Impij comedunt populum DEi, quasi panem comederent, h.e. velut rem facilem & non magni pretij consumunt, perdunt, subigunt.* Panem suum super aquam mittere Eccles. 11. v. 1. *in eos dicitur, qui beneficia non in gratos solùm & propinquè sitos, sed & ingratos, dissitos, & inopes, qui nequeant rependere, conferunt.* V. Sirac. 29. v. 15. *Quanquam varijs aliàs explicationibus phrasis subjacet, quas apud Pinedam in h. l. Vide.* Vel *sensus est: Frumentum tuum ad aquas sparge, id est, memento, te Dei agricolam esse, ut omnibus benefacias. Certus, Iehova benedictione irrigari, quod ita seritur, Velut semen irriguis locis consitum benedicente Deo lætissimè provenit. Quomodo phrasis, ad aquas seminare,* Esai. 32. v. 20. *occurrit, & sensus dicti* Prov. 19. v. 17. Esai 58. v. 7. 8. & seq. *explicatur.* Panem super sepulturam justi constituere, Tob. 4. v. 12. *est eleemosynas & beneficia justis in sepulturis distribuere, & epulum in solatium vivorum instruere.* Papistæ *purgatorium ignem hinc succendere volunt, ut ap.* Bellarmin. l. 1. d. purgat. c. 3. Costerum in enchirid. d. purg. pro 7. Salmeronem, Pelranum, Thyræum: aliosq; *videre est. Sed præterquàm quod liber extra Canonicam autoritatem positus est, nulla purgatorij aut Orationis pro defunctis hic mentio. Solebant Iudæi in funeribus convenire, cibos secum ferre, & cum superstitibus in domo solatij causâ comedere. Ita pios convivio excipi, & caritatis officia in eos exerceri jubet. Ac convivia hæc solatia vivorum inter benè in religione doctos fuerunt, non adjumenta mortuorum. Nec in sepulturis purga-*

gandorum tantùm hæc convivia instructa, q. pro animâ purgandi suffragia comparanda essent, quorsum Papistæ detorquent: sed in genere justorum, *in quib. & illi, qui ut Sancti rectà in cœlum recipiuntur, non purgatorium primùm detruduntur.* V. Ezech. 24. v. 22. Cinerem tanquam panem comedere Psal. 102. v. 10. *in summè miseros & de peccatis dolentes competit, quibus omnis voluptas in dolorem versa, ut & cibus delicatus, gratus, jucundus aliàs, velut insipidus factus sit, quasi cinerem comederent, qui insulsissimi saporis, Vt nulla re solatium aut levamen ipsos invenire intelligatur.* Panem in regno Dei comedere, Luc. 14. v. 15. *est vitâ æternâ ejusq; beneficijs & delitijs frui.* Saturos vel repletos pro pane se locare 1. Sam. 2. v. 5. *est eos, qui in copiâ & abundantiâ rerum omnium vixerunt, in tantam egestatem præcipitari, ut sedandæ famis gratiâ mercede se conduci ad operas patiantur, quò necessarijs alimentis fruantur. Exemplum amplificatæ ab Hannâ Dei omnipotentiæ, quòd ex robustis infirmos, infirmis robustos, divitibus inopes, & securis perditos conciliare possit.* Luc. 1. v. 53. *Sic Gibeonitæ in terrâ affluentissimâ degentes, ut vitam servarent, Iosuæ in operarios & lignarios se locare coacti sunt.* Jos. 9. v. 21. seq. Pro tortâ panis aliquem adorare, 1. Sam. 2. v. 36. *periphrasis extremæ paupertatis & sordium est, qualia filijs posterisq; Eli minatur Deus, ut tàm inopes & sordidi illi futuri sint, ut summum Pontificem veneraturi sint non honoris gratiâ, ut divites & potentes solent: Sed ventris & victus, ut pro quotidiano & sordido victu servituri sint, cumq; precibus emendicaturi, quo buccellâ saltem panis famem sedare & inopiam arcere queant. Vnde buccellam panis comedere in fine versus dicitur, pro tenui ac sordido victu vitam sustentare. Ita DEus toti familiæ Eli iratus ignominiâ contemptissimâ & inopiâ sordidissimâ obsecor-*

dem

dem Patris indulgentiam afficere eam decrevit. Pro pane lapidem porrigere, Luc. 11. v. 11. *aliena & impertinentia dare est, negatis necessarijs. Sic apud Papistas, cum homines petunt scripturam, tanquam panem, dari illis traditionem tanquam lapidem aut serpentem, ait* Amesius T. 1. Bell. ener. l. 1: c. 6. §. 17. *quod patres erga filios suos facturos negat Christus* Matth. 7. v. 9. 10. *Sic Theologi* Jenenses in respons. ad Duræum *eos, qui caritatem simulant, & affectu irâ æstuent verbis panem ostendere & amorem præ se ferre, facto lapidem porrigere & hostilem animum prodere ajunt.* V. Judic. Theolog. d. pace Eccles. p. 113. *Denominatum à pane apud Hebræos* Bethlehem *Vrbs est, dicta q. domus panis. Et duplex fuit; Vna in tribu Zebulon,* Ios. 19. v. 15. *& ut quibusdam videtur,* Judic. 12. v. 8. *Altera in tribu Iuda, unde David & Christus orti,* 1. Sam. 17. v. 12. Mich. 5. v. 2. Matth. 2. v. 1. *Et hæc frequentiùs in sacris intelligitur. Nomen habuit* partim *à fertilitate agri & loci circumiecti, ubi sita fuit, qui optimis pascuis abundavit, in quibus greges aluerunt,* Gen. 35. v. 21. Luc. 2. v. 8. Partim, *quòd mysticus ille panis cœlestis, Christus, ibi ex Virgine nasciturus esset, qui verus panis spiritualis futurus, & credentibus vitam æternam daturus esset.* Joh. 6. v. 33. 35. 48. seq. Per abusum *denominatio ejusdem Vrbis Domui cuidam in Academiâ aliquâ cessit, quam cum Oeconomus Academiæ strueret, per noctem titulum Betlechem, Panisburg, cum his versibus adscripserunt:* Quis struit has ædes? Qui plurima millia panis Abstulit è mensis, plebs studiosa, tuis.

32. Germani *similiter varias de pane phrases sumpserunt. Vt,* Einem zum Brod helffen / Einem vom Brod abhelffen / vom Brod abrichten. Das kurtze Brod eim geben. Böß essen ohn Brod. *Non benè prandetur, cum panis abesse videtur.* Brod erhelt denn Menschen. *Quando deest panis, cibus est*

bus est tunc omnis inanis. Ein Hertz sol daran haben frewd/ sein Brod zuessen mit Danckbarkeit. *Sit cordis festum, panem meminisse comestum.* Einem das Brod vor dem maul wegschneiden. Umbs Brod gehen. Wes Brod man essen thut/ des Lied man singen muß. *Cujus panem comesse velis, ejus nutus observes oportet.* In eines Brod seyn. Deß Brodkorb hoch hangen. Brod in die Milch zubrocken haben. *Habere, unde sævum excoquas.* Weißbrod ist besser den schwartz/ je weisser/ je lieber. Man muß sich mit Brod behelffen/ biß man Fleisch bekompt. Wo nicht Geld vnd Gut ist/ da ist sorg der Nahrung das täglich Brod im Hause. Eim Buben gebührt ein stück Brod; Eim Manne ein Weib. Sawre äpffel/ so die ältern gessen/ verschlagen offt den Kindern die Zähne also/ daß sie das Brod in der Suppen nicht mehr beissen können. Es heist/ wer nicht arbeiten wil/ der las das Brod auch liegen still. *Non dignus cibo est, qui vult vitare laborem.* Diß ist so gut/ als das liebe Brod. Die Noth suchet Brod/ *vel* Kunst gehet nach Brod. *Quod derisiculæ vanitatis proverbium esse ait* Gutkius præf. epitom. Logic. *& brevi in hoc mutandum:* Brod gehet nach Kunst/ vnd findet jhr nicht. *Adeò raræ faces solidè eruditi hodiè sunt, & sæpè Musis suis in orbe pauciores, ut* Barclajus l. 1. Argen. c. 41. *loquitur. Et quæ similia esse possunt.*

33. Signa, cum à pane diversa signa notæq́ apud diversas gentes sunt sumptæ. *Apud Macedones panis sanctissimum coëuntium pignus erat, quem gladio divisum sponsus & sponsa nuptiarum die libabent.* Curti. l. 8. c. 4. Vel, *quia parco & parabili victu ostendere voluerunt jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent:* Vel *quia rixas fugiendas esse notârunt, quæ amicitiam sponsorum, ut gladius panem, dissolvere possint,*

re possint. Romulus in communione panis & aquæ matrimonij fœdus inisse traditur. Alex. ab Alexand. l. 2. c. 5. *Apud Moschos amicitiæ signum est panis, & sal appositus. Pane gratiam, sale amorem notant. Ita incolæ Pskovienses tyrannidem Basilidis sale & pane ante domos positis, ad ea comedenda invitantes, lenire voluerunt, quos aliàs internecioni destinârat Tyrannus.* Guagnin. descri. Moscov. c. 5. p. 98. *Et dux Moscorum eo maximè benevolentiam testatur, si panem & salem è mensâ suâ alicui miserit. Ita Sigismundum Baronem Herbersteinium, Legatum Cæsarium, humanissimè ad prandium invitavit, dicendo: Sigismunde, comedes salem & panem nobiscum, ut in histor. Moscov. ipse notat. In fœderib. sanciendis prisci panem, carnes immolatas, salem, vinum, similiaq; invicem libabant.* Alexand. ab Alexandro c. l. lib. 5. c. 3. *Ab Orientalibus omnib. Occidentalibus multis id hodieq; servari tradit Arias Montanus. Vnde &* Jos. 9. v. 14. *Israëlitas panes & cibaria â Gibeonitis sumpsisse putat, quòd fœdus cum illis inirent. In Hiberniâ quoq; maxima benevolentiæ signa in pane dividendo ac unà edendo, cerevisiaq; bibendâ poni se expertum narrat. Conf.* Serar. in c. 9. Ios. q. 6. *Apud Ægyptios pane picto hieroglyphicè notata est omnis esca, & totius nutritionis symbolum, quòd universa alendi vis velut in pane consistat. Conf.* Vallesium d. sac. Phil. c. 27. Mystica *panis significata in panibus propositionis & mannâ Israëlitarum habemus, de quib.* sect. 2. t. 10. 18. *aliquid adducetur. In* Eucharistia *panis distributus notat & unionem fidelium inter se, quomodo unum corpus dicimur, quia de uno pane participamus,* 1. Cor. 10. v. 17. *quà ex multis granis in unum redactis constat: & unionem Christi cum Ecclesiâ, quà ex farinâ & aquâ constat, ut* Cyprianus l. 2. ep. 3. *ad Cæcilium notat. Apud Theologos panis etiam Verbi Dei signum est, quod animæ panis est, eam*

 nutri-

nutriens, confortans, illuminans, ut ex Germano Constantino-politano, Eucherio, Vgone Carensi, alijsq; deducit Novarinus l. 1. elect. Sacr. c. 4. §. 252. seq. De hoc sect. 2. t. 16. 17. vide 2. Etiam Ecclesiæ signum esse dicitur, quod ut per aquam ex multis granis unus panis fit: Sic ex multis hominib. per aquam baptismi & sp. s. unus populus Dei in Ecclesiâ fiat. V. Cyprianum l. 1. ep. 6. ad Magnum, Bellarm. l. 3. d. Eccl. mil. c. 9.

34. Sic usus Ethicus panis & Politicus quoq; fuerit: Succedat Theologicus, qui is, cum in verâ agnitione DEi panis assumitur, aut rebus divinis adhibetur. In agnitione DEI, cum benedicimus pani & cibis assumendis, & assumptis illis Deo grates agimus. 1. Tim. 4. v. 3. Syrac. 32. v. 17. Vt commonefiamus, in Christo jus ad capessendos cibos nobis restitutum, quod in lapsu Adami erat deperditum: Et à Deo alimenta nobis præberi, ac in usu eorum abusum vitandum esse sciamus, simulq; mentem ad spiritualem cibum elevemus. Joh. 6. v. 27. Luc. 14. v. 15. Rebus divinis adhibetur, vel apparentibus, vel veris. Apparentibus, quæ pro divinis habentur, cum non sint. Huc usus panis in sacrificijs gentilium pertinet, quæ ipsi in cultum Dei ordinârunt, cum eò reverâ non pertinerent. Ita Romani farre & molâ tostâ Dijs suis libabant, & farris sacrificium vetustissimum. V. t. 14. Vnde Virg. ec. 8. Sparge molam & fragiles incende bitumine lauros. Virgines Vestales tres maximæ hordeum torrefactum frictumvè pinsunt, molunt, molitum condunt; eoq; farre ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, & Idibus Septembribus, adjecto sale cocto & duro. Vnde mola casta, pia, salsa, dicitur. V. Taubm. in h. l. Virg. Sic Virgilius 5. Æn. v. 745. de Æneâ: Canæ penetralia Vestæ Farre pio & plenâ supplex veneratur acerrâ. Cur Vestam farre venerati sint veteres, multis disputatur. V. Taubm. in h. l. Huc etiam pertinet, cum ad omina & divi-

divinationes *panem ejusq; accidentia rapuerunt gentiles. Ita obsidente Tyrum Alexandro, cum apud Macedones panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt. Territo Rege Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecùs cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contrà, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quàm obsidere destinassent, exitium portendere.* Curtius l. 4. c. 2. *Similiter Syllæ temporibus excisos panes manentis sanguinis guttas fudisse in exemplis est, & futurarum cædium fusiq; sanguinis signum æstimatum fuit.* Alex. ab Alexandro l. 2. c. 31. *Huc etiam referri queat, cum variis benedictionib. ad effectus supernaturales cõciliãdos consecratur panis, ut apud Papistas fit.* V. Bellar. l. 3. de cult. sanct. c. 7. Veris, *cum rebus verè divinis panis usus adhibetur. Hocq;* vel *sub veteri,* vel *novo Dei fœdere. Sub veteri Deus sacrificia ex panibus & placentis offerri jussera t. quæ* מִנְחָה *Dona seu donativa appellantur, &* Lev. 2. *quinq; speciebus distinguuntur.* Vel *erat farina simila cum oleo & thure,* v. 1. vel *placenta similaginea azyma oleo uncta & in clibano cocta,* v. 4. vel *cocta in sartagine, & in partes fracta superfuso oleo.* v. 5. 6. vel *simila azyma in crate & oleo tosta,* v. 7. *vel primitiæ spicarum tostarum & contusarum,* oleo & *thure adjectis,* v. 14. 15. *Sexta species* Num. 5. v. 15. *in sacrificio Zelotypiæ additur, ex farinâ hordeaceâ sine oleo & thure appositus.* Alia *species in sacrificijs initiativis & consecrativis adjicitur, cum initiandi essent sacerdotes, & præscribitur* Exod. 29. v. 1. 2. 27. 24. seq. *Ubi panes azymos; crustulas sine fermento, & lagana azyma de similâ triticeâ offerri, ac in holocaustum incendi jubetur.* Alia *species in Eucharisticis & libativis sacrificiis describitur, ubi placentæ azymæ comedi & in sacrificium incendi jubentur.* Lev. 6. v. 16. 17. c. 7. v. 12. 13. *Etiam primitias frugum novosq; panes offerri præcipitur, priusquam de panibus istius anni comederent Iudæi.*

Leu. 23. v. 14. 17. *Vnde Pentecoſte feſtum nouorum panum dicitur, & panes propoſitionis ita tunc mutari ſolitos tradũt Rabbini, ut ex novis frugibus fierent.* *Similiter* panes propoſitionis *perpetuò ante ſe in tentorio ſacræ menſæ ſuperjacere juſſit Deus, de quibus* ſ. 2. t. 18. *videbitur.* An & Melchiſedecus *Rex Salemi panem & vinum in ſacrificium obtulerit,* Gen. 14. v. 18. *quòd fervidè propugnant Pontificij, ut miſſaticum inde ſacrificiũ ſtabiliant, alio loco fortè commodè diſceptari poterit.*

35. Sub Novo Teſtam. *panem in uſum Cœnæ Dominicæ adhibere juſſit Chriſtus, ut eſſet communicatio corporis ſui, & memoriale mortis pro nobis latæ. De quo* ci. l. t. 25. ſeq. *ampliùs diſpicietur.* Etiam miraculoſis cibationibus *aliquoties panem illuſtrem in N. T. reddidit Chriſtus. Ita 4000. homines & ultrà, in monte Galilææ ſeptem panibus ſaturavit, ſeptemq; cophinos fragmentorum ſaturatis ſupereſſe fecit,* Matth. 15. v. 37. 38. Marc. 8. v. 8. 9. *Alia vice 5. panibus 5000. cibavit, & 12. cophinos pro reſtantibus dedit.* Marc. 6. v. 41. Joh. 6. v. 11. 12. *Ex his miraculis* nonnulli *qui pro* duplici & contrariâ veritate, *Philoſophicâ & Theologicâ, furioſè olim depugnaverunt, inter cætera colligere voluerunt, everti omnino à Theologiâ Naturæ principia, & quæ veritate ejus nitantur. Hic enim immotè aſſeri: Totum eſſe majus ſuâ parte. Septem autem panes, item quinq; habuiſſe ſe pro toto: ſeptem autem & 12. cophinos fragmentorum pro partibus. Has autem partes & fragmenta longè majora fuiſſe panibus, ut totis. Ita partes majores toto, totum minus partibus fuiſſe: Cujus oppoſitum univerſa proclamet Natura. Sed ignorârunt vitilitigatores, quid contenderint.* *Neceſſum eſt,* totum cum ſuis partibus, parteſq; cum ſuo toto conferri, non alienis. *Ita æternæ veritatis perſtabit principium, & in Naturâ, & in Theologiâ. Panes 7. & 5. erant pro totis, corbes 7. & 12. pro partibus: ſed*

non

non absolutè & simpliciter: Verùm ut panes miraculoso Dei incremento adaucti fuerunt. Ita panes mirabili Dei benedictione auctos cum micarum corbibus ex eadem benedictione prodeuntibus conferre apertum reddet, panes ita auctos longè majores fuisse micis, ut partibus suis, *& micas ex panibus auctis collectas longè minores panibus,* ut totis suis *fuisse. Et perstabit veritas Naturæ principio, quod* totum majus suâ parte, non alienâ *aut per singularem benedictionem auctâ, esse edicit.* Etiã alia miracula *sub N.T. pane esse perfecta alij tradũt. Hilarion ap. Hieronymum pane & oleo benedicto plurimos curasse scribitur.* V. Bellarm. l. 3. d. cult. sanctor. c. 7. *Si tamen certæ hoc veritatis, quod quidem c. l. contendit* Bellarm. *Sed superstitio istorum seculorum multa ex vanis pro veris admisit.*

36. Vsus mechanicus *panis est, quo legitimus modus parari, pondus & qualitas ejus explorari, & frumenti ad panis quantitatem proportio indagari docetur. Hæc vel ad pistores panumq; coctores,* vel *panum coctorum exploratores pertinent.* Pistorum *est, naturam tritici, siliginis, frugum, unde panes parare velint, probè cognitam habere, quo solo provenerint, pinguinè, an sterili, sicco, humido, an perflato? Planè enim vitia soli secum trahunt fruges.* Et *id curabunt, ne fruges statim ex areâ ad molam mittant: sed priùs i loco alto perflatoq; ad tempus reservent, ut excrementitius humor exsiccetur. Recens enim commolitæ fruges plusculum quidem farinæ reddunt, sed excrementitiæ: Diutiùs asservatæ sicciorem farinam & modicam exhibent.* Præterea *excrementis fruges repurgare debent, priùs quàm ad molas mittant, ut pulvere, loligine, nigellâ, alijsq; & mundatas demùm molitrinis committere.* Etiam *molarum discrimen est observandum, Variæ enim illæ penes duritiem, soliditatem, & colorem lapidum molarium. Optimæ, quæ ex durissimo lapide constant. Molliores eroduntur & atte-*

 nuuntur;

runtur; semperq́ calculos rotando relinquunt, qui farinæ mistî gratiam & salubritatem pani adimunt, & dentibus admodùm nocivum eum reddunt. Et illud aduertendum, quâ vi motrice impellantur molæ. Aliæ vivis aquis in motum aguntur: aliæ per rotas pensiles vi Aeolicâ vel ventorum flatibus agitantur. Priorum farina melior habetur, quàm posteriorum, quia agitatio semper æqualis ac penè uniformis est per aquam, & sic pistura æqualis frugum, partium æqualitatem in farinâ facit: Inæqualis per ventos inæqualitatem maximam. Ex molendinis tracta farina benè incerniculis cribari debet, subtilioribus vel patentioribus, ut subtiliorem vel viliorem panem pinsere est animus. Vnde incernicula alia siliginaria, alia similaginaria, alia pollinaria sunt. Cribratæ farinæ aqua tepens cum fermento addenda, massaq́ ex his diligenter versanda, ac in omnem partem subagitanda; tegendaq́, ne vis fermentescens evanescat. Etiam salis aliquid est adyciendum, ut glutinositas massæ validiùs disjiciatur, & sapor gratus pani concilietur. Subagitatio in omnem partem crebra sit & assidua, quò salis, fermenti, & aquæ vires quaquaversùm insinuentur, ac evictâ glutinositate panis benè solutilis reddatur, nec ori stomachovè tædiosus ac noxius evadat. Vbi versatio minùs exacta est, post cocturam in pane reperiuntur partes quædam nimis farinaceæ & glutinosæ, quædam nimis salitæ, quædam prorsùs insipidæ restant. Massa ad panem coquendum secta moderatæ sit quantitatis, ut commodè quoad omnes partes percoqui possit: furnus moderatè incalescat; nec nimium, ne panis nimis incrustetur: nec minimùm, ne lentescat. Lignis siccis, non putridis, cariosis, humidis, aut graveolentibus. Coctura sit moderata, quæ humorem excrementitium absumat in massâ, non alibilem. Ampliùs de his consulatur Brujerinus l. 6 d. cibis. c. 8. Romæ pistorum, & ut veteres loquebantur, pinsorum, certum corpus,

con

consortium, familia, collegium erat, quæ modò pistrino, modò panificio dicuntur obnoxia: unde non panem tantùm fecisse, sed & farinas moluisse & subegisse constat, patetq́, ex ijs, quæ instrumento pistoris Paul⁹ l. 33. ff. t. 7. l. 1. 8. *annumerat, &* l. 7. C. Theo. de pist. & Cat. *Vt asinis, molis, machinis, cribris. Quod & ex* Pomponio, Diomede, & Eusebio *confirmat* Cujacius l. 16. observ. c. 5.

37. Qui explorando pani publicè *præfecti sunt, observent, ut ad assignatam mensuram & pondus legitimè panis coquatur, nec alieni quid in eo committatur. Quod versutiâ malitiaq́, panificum facilè fieri posse & vetusta & hodierna exemplis confirmavit experientia.* Olim in jure Romano præfecti panum *& frumenti statuti erant, qui annonæ, frumenti, panumq́, curam haberent. Videatur* lib. 1. Digestor. tit. 2. leg. 2. §. 32. 33. & lib. 50. t. 4. l. 18. §. 7. *Vbi dicitur.* Hirenarchæ quoq́;, qui disciplinæ publicæ & corrigendis moribus præficiuntur, *personalibus muneribus adgregantur.* Item Episcopi, qui præsunt pani, *& cæteris venalibus, quæ civitatium populis ad victum quotidianum usui sunt, personalibus muneribus funguntur. Confer etiam* l. 12. Codicis, tit. 59. *& quæ* Cujacius *ad illum locum observat. Ita panes gradiles apud Veteres erant, qui curâ præfecti annonæ dividebantur. Vide* sect. 2. § 50. *Hic loci* Spiritum panis *vocamus illum, qui indagandis captivandisq́, furibus alijsq́, sceleratis præfectus est,* Den Brodgeist. *Appellatione ex priscorum analogiâ de Episcopis panis traductâ, & apud quos simile officium hirenarcharum erat, qui in publicè sceleratos inquirebant, & ad pœnam trahebant, ut ex Digestis patuit. Ita nostro olim & cura publicorum panum, & captivandorum sceleratorum incubuit, Panesq́, publicos contra leges paratos fisco ac usibus nosocomiorum inferre debuit.* In Germaniâ superiore, *ut*

Fran-

Francofurti, ex 2. libris farinæ 3. libræ panis parari jubentur. Alij accuratiùs rem lustrantes ex 5. libris farinæ 7. libras panis parari posse deprehenderunt, ac hoc in Germaniâ & maritimis civitatibus servari ajunt. Hoc modo ex 90. libris farinæ 126. libræ panis, aut circiter, pro copiâ furfurum, parari possint. De quo toto argumento copiosiùs disserentem Vide Sebaldum Möllerum peculiari tractatu vom Brodbacken/ *Regiomonti Anno. 1602. edito, Ubi pleniùs omnia deducuntur, & exemplis firmantur. Apud Parisienses qualis proportio panum ad farinam habeatur, ex Budæo tradit* Brujerinus c. l. c. 9.

38. *Ita &* de usu panis Theologico ac Mechanico, *universisq́; ejus affectionibus, adeoq́;* absolutè *de eo actum. Spectetur & jam* respectivè *ratione cognatorum & oppositorum suorum.* Cognata panis *sunt omnes pultes vel ex leguminibus confectæ, ut hordeaceæ, fabaceæ, oryzeæ, paniceæ, rapaceæ: vel ex fructibus, ut pomosæ, pyrosæ, & similes. Item placentæ varij generis, de quibus sect. 2. §. 49. dicetur: Et carnes pisćesq́; varij, ex quibus cibos in usum dapum concinnamus. Ubi quæritur* I. Utrum magis meliusq́; nutriat, panis an caro? *Panis magis nutrit, i. e. efficaciùs, quia & multum moratur in Stomacho, & tardiùs convertitur carne, sicq́; diutiùs velut alit: Sed caro magis nutrit, i. e. citiùs & faciliùs digeritur, in substantiam membrorum convertitur, & tardiùs à membris separatur: Majorq́; est analogia inter carnem & nostram substantiam, quàm inter panem & illam, unde plus allicit natura nutrimentum carnis, quàm panis, tardiùsq́; abire sinit, & major est oblectatio carnis, ac panis, quamvis hujus major in vitâ sit necessitas.* Dices: *In pane est cibus simul & potus, nam farinâ ex aquâ subigitur. E. magis nutriet panis, quàm caro.* R. *Est quidem potus, i. e. humiditas aliqua, sed aquosa, quæ non ita nutrit, ac spirituosa, oleaginosa, ac aëria, qualis humi-*

ditas

datior. 2. Cur repletio nimia carnis minùs nocet repletione panis? Vel *quia alimentum panis est firmius & durabilius nutrimento carnis, V. t. 15. Vel quia panis majorem plerumq; impuritatem ac viscositatem obtinet, quàm* caro, *cujus viscositas faciliùs corrigitur coquendo, ac panis. Ideò hujus repletio nocentior est, illius minùs nociva.*

39. Opposita *panis* privativa & contraria *per analogiam ita dicta assignari possunt.* Rigidè *nihil horum in pane est, quia nec habitus est, cujus propria est privatio: nec qualitas aliqua, cujus propria est vera contrarietas.* Privativa *erunt panis defectus, cum haberi ille non potest, ut in magnâ fame & annonæ caritate, quâ compulsi homines in usum ciborum rapere coguntur, à quibus Natura aliàs abhorret. Apud Athenienses tanta fames aliquando, ut ad insolitos cibos ventum.* Flor. l. 3. c. 5. *Calaguritani in fame nihil non experti sunt.* Idem c. 22. *In Corbulonis exercitu panis inopia, ut carne pecudum famem propulsare coacti fuerint.* Tacit. l. 14. ann. c. 24. *Sub Tiberio plebes acri annonâ fatigata.* Id. l. 4. c. 6. *In castris Antonij contra Parthos tanta panis inopia, ut duæ libræ panis tritic ei 20. sestertijs venderētur, hordeaceus panis pari argento penderetur.* Stadius in l. 4. Flor. c. 10. *Romanis quondam fame pressis quidam â 5. filijs panem dare rogatus dolore dissimulato sequi tanquam accepturos jussit. Vbi ad Tiberis pontem venisset, capite obvelato in flumen se præcipitavit, ne filios fame perire videret.* Sigon. l. 19. *Saguntini ab Annibale oppressi humanas ederunt carnes. Petavij idem in ultimâ fame fecerunt. Cum esset Numantia à Scipione capta, inuentæ sunt matres, liberorum suorum semesa in sinu tenentes corpora.* Petron. in Sat. cis finem. *Cum Vienna Anno 1485. â Matt. Coruino obsideretur, modius farinæ 107.* ℞. *venijt.* Dresser. mill. 6. p. 422. Græci *famem morbosq; virgis ex ædibus solebant ejicere-*

dienc-

dicentes: ἔξω βούλιμον, ἔσω δὲ πλοῦτον καὶ ὑγίειαν. Foras bulimum, intrò autem divitias & sanitatem. Plutarch. lib. 6. sympoſiac: q 8. *Brutus cum Dyrrachio Apolloniam per nivem copioſam proficiſceretur, & cibos geſtantium nemo eum aſſequeretur, panis cibiq; inopiâ in tantum laboravit, ſtimulante inſuper bulimo, ut milites ejus ad muros accurrere, & ab hoſtibus excubitoribus panẽ flagitare coacti fuerint, quo ſtatim accepto Brutum recreaverunt.* Plutarch. c. l. *Anno 1631. in memorabili Suecorum cum Tillio ad Lipſiam prælio inter Suecos tanta annonæ anguſtia fuit, ut Guſtavo patientiſſimo Regi poſt toto die toleratam inediam vix aſſi panis buccea impetrari potuerit.* Gebhardus in Orat. Paneg. litt. e. 2. *Accolis maris Forbisſeri in ſeptentrione nullus panis nec frumentum eſt, herbas crudas & carnes piſcesq; crudos vorant.* Mercat. in Atl. min. p. 23. a. In Germaniâ *hincinde per bellica hæc tempora ingens panis defectus & caritas extitit. An. 1631. tanta annonæ caritas, ut panem 2. ½ Stuberorum pro 10. ſtub. emere neceſſum fuerit.* Meteran. Contin. l. 48. p. 136. a. *An 35. Gochi in Cliviâ unus panis 3. fl. venditus eſt.* Idem l. 53. p. 429 *Exempla plura* l. 54. & 55. p. 473. 493. 514. 559. 568. habet. *Plura aliàs de hoc.* Contraria *panis analogica eſſe poſſunt* partim, *quæ panẽ ejus vè materiã corrũpunt.* Partim *qui mirè eum horruerũt, aut carere eo potuerũt, aut variè abuſi ſũt.* Quæ panẽ corrũpũt, *mucor, ſitus & mucoſitas ſunt.* Mucor eſt corruptio panis à contrario naturæ ejus eveniens. Quæritur hic 1. Quæ cauſa iſtud contrarium ſit? Vel *nimia vetuſtas, quâ nimium ſicceſcit panis, ut humido univerſo abſumpto ſitus tandẽ panẽ corripiat, quô velut marcore abſumatur panis, quomodo in ſenibus ob nimiam humidi radicalis abſumptionem marcedinem & tabem ſenilem, ipſamq; mortem naturalem tandem ſubire videmus*: Vel *externum ambiens nimis humidum ac putredini amicum, quod cùm à calore panis debili capi ac conſervari nequeat, corrumpitur, & conſequenter panem in corruptionem trahit. Sic partes panis molliores & inanes citiùs muceſcunt, quia major in illis humiditas. Et in loco clauſo, minimè ventilato & humente citiùs ſitus panem infeſtat. Eſt ſitus putredo aliqua, & ſic generalibus putredinis cauſis facilè inducenda,*

